

Sygn. akt I ACa 1039/12

Sygn. akt I ACa 1039/12

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 18 marca 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący – Sędzia SA Roman Dzikzek (spr.)

Sędzia SA Katarzyna Polańska - Farion

Sędzia SO (del.) Ewa Harasimiuk

Protokolant st. sekr. sąd. Joanna Baranowska

po rozpoznaniu w dniu 7 marca 2013 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa Krajowej Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo – Kredytowej z siedzibą w S. i Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo – Kredytowej im. F. S. z siedzibą w G.

przeciwko A. R.(...) Gazety (...) i (...) spółce akcyjnej z siedzibą w W.

o nakazanie opublikowania odpowiedzi

na skutek apelacji powodów

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 26 kwietnia 2012 r.

sygn. akt I C 1074/10

1. **oddala apelację;**

2. **zasądza od Krajowej Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo – Kredytowej z siedzibą w S. i Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo – Kredytowej im. F. S. z siedzibą w G. na rzecz (...) spółki akcyjnej z siedzibą w W. kwotę 270 (dwieście siedemdziesiąt) złotych tytułem zwrotu kosztów procesu w postępowaniu apelacyjnym oraz nie obciąża powodów kosztami procesu w instancji odwoławczej na rzecz A. R.(...) Gazety (...).**

Sygn. akt I ACa 1039/12

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 26 kwietnia 2012 r. Sąd Okręgowy w Warszawie oddalił powództwo Krajowej Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo – Kredytowej w S. i Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo – Kredytowej im. F. S. w G. skierowane przeciwko A. – (...) Gazety (...) (dalej – (...)) oraz (...) S.A. z siedzibą w W. (dalej - (...) S.A.) i orzekł o kosztach postępowania.

Powódki domagały się nakazania pozwanym opublikowania w gazecie (...), w terminie 7 dni od uprawomocnienia się wyroku, odpowiedzi prasowej zatytułowanej „Odpowiedź prasowa Krajowej (...)” i – odpowiednio – „Odpowiedź prasowa (...) im. (...)” , o treści wskazanej w pozwach. Podniosły, że zawarte w publikacji „ (...) bez trzymanki”, która ukazała się w Gazecie (...) z dnia 19 – 20 czerwca 2010 r. stwierdzenia i zarzuty naruszają dobra osobiste powodowych spółdzielni oraz godzą w ich wiarygodność.

Pozwani wnieśli o oddalenie powództwa i zasądzenie kosztów procesu. (...) S.A podniosła przede wszystkim, że nie jest legitymowana biernie w sprawie. Z kolei(...) wskazał, że wnioskowane odpowiedzi przekraczają rozmiar dopuszczalny ustawą; nadto, że nie wykazano naruszenia przez publikację konkretnego dobra osobistego pozwanych.

Sąd pierwszej instancji ustalił, że w dniu 19 – 20 czerwca 2010 r. w Gazecie (...), której wydawcą jest (...) S.A., a redaktorem naczelnym A. ukazał się artykuł W. C. i M. S. „ (...) bez trzymanki”. Został on rozwinięty w tym samym wydaniu gazety w dziale Gospodarka – „Skarbówka prześwietliła (...)”-i”

W artykule powołano się na wyniki kontroli skarbowej przeprowadzonej w Kasie Krajowej i 15 podległych jej lokalnych (...) (...), a następnie stwierdzono, m.in.: „Może istnieć ryzyko, że zgromadzone środki nie zapewniają w wystarczającym stopniu bezpieczeństwa zgromadzonych w (...) - ach oszczędności członków”, „Sprawozdania finansowe (...) (...) nie prezentują ich faktycznej sytuacji majątkowej i finansowej”, „nie spełniono norm ustalonych przez Zarząd Kasy Krajowej, co może nie zapewniać stabilnej działalności”. W tekście stwierdzono także, że Spółdzielcze Kasy Oszczędnościowo – Kredytowe są największą organizacją para bankową w Polsce. Oszczędza lub pożycza tam pieniądze ponad dwa miliony osób. Więcej klientów mają tylko największe banki (...) i (...) S.A.”.

Na koniec artykułu zamieszczonego na pierwszej stronie zacytowana została wypowiedź przedstawiciela (...) (...): ”Rzecznik Kasy Krajowej A. D. zapewnia, że nie ma jakiegokolwiek zagrożenia dla zgromadzonych w (...) – (...) depozytów. Aktualnie w (...) - (...) S. stosunek kapitałów ogółem do wysokości aktywów wynosi 8proc, podkreśla. I dodaje: - Informacje gromadzone i przetwarzane w ramach kontroli skarbowych stanowią tajemnicę skarbową, zaś ich ujawnianie podlega karze.”

W związku z przedmiotową publikacją Kasa Krajowa oraz (...) im. (...) zwróciły się do(...) Gazety (...) o opublikowanie odpowiedzi prasowych.

Zastępca (...) – P. S. odmówił zamieszczenia na łamach gazety odpowiedzi prasowych. Podniósł, że publikacja nie zagraża dobrom osobistym powodów, nie była bezprawna, zmierzała do ochrony interesu publicznego, a nadto przekracza rozmiar dopuszczony przez ustawę.

Sąd ustalił także, że od kwietnia 2009 r. do lutego 2010 r. prowadzone były przez urzędy kontroli skarbowej koordynowane kontrole Kasy Krajowej (...) oraz 16 spółdzielczych kas oszczędnościowo – kredytowych na terenie kraju, w tym (...) im. (...). W sporządzonym sprawozdaniu stwierdzono m.in., że niedokonanie wpłat przez (...) w części odsetek na fundusz własny oraz rezerwę płynną jako rezerw obowiązkowych, stanowi naruszenie obowiązujących w tym zakresie przepisów dotyczących norm ostrożnościowych. Sprawozdanie wskazywało także, że nie spełniono norm ustalonych przez zarząd Kasy Krajowej w zakresie obowiązku utrzymywania współczynników poziomu kapitałów, co może nie zapewniać stabilnej działalności.

W zakresie dotyczącym (...) im. (...) sprawozdanie ustaliło wskaźnik poziomu kapitału ogółem w stosunku do aktywów ogółem i uznało je za niedostateczne; podobne wnioski wyciągnięto w zakresie wskaźnika poziomu kapitału ogółem do salda środków zgromadzonych przez członków.

W tym stanie faktycznym Sąd Okręgowy uznał, że powództwo nie jest usprawiedliwione.

Sąd przywołał art. 39 i art. 31 prawa prasowego (Dz. U. z 1984 r. Nr 5, poz. 24 ze zm. – dalej Prawo prasowe) i wskazał, że powódki mogły skierować roszczenie tylko wobec(...), a (...) S.A. jako wydawca nie miał w sprawie legitymacji biernej. Odwołał się w tym ostatnim zakresie do stanowiska wyrażonego przez Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 17 września 2008 r. (III CZP 79/08, OSNC 2009/5/69).

Co do żądania skierowanego wobec (...) Sąd pierwszej instancji stwierdził, że objętość sprostowania nie przekraczała tej wymaganej przez ustawę, jednakże uznał, że mimo to miał on podstawy odmówić publikacji odpowiedzi. Sąd nie dopatrywał się w zachowaniu pozwanego R. bezprawności działania ponieważ w publikacji informacje były prawdziwe. W konsekwencji tego, nie podzielił stanowiska powodów, że w artykule znalazły się stwierdzenia zagrażające ich dobrom osobistym.

O kosztach procesu Sąd orzekł na podstawie art. 98, art. 99 i art. 108 k.p.c.

Wyrok Sądu Okręgowego zaskarżyły apelacją powódki zarzucając mu naruszenie:

- art. 31 pkt 1 i 2 prawa prasowego oraz*
- art. 33 ust. 1 pkt 3 prawa prasowego w zw. z art. 5 k.c.*

Wniosły o zmianę zaskarżonego wyroku i uwzględnienie w całości obu powództw oraz zasądzenie kosztów procesu za obie instancje.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje:

Obie apelacje nie miały usprawiedliwionych podstaw z tej podstawowej przyczyny, że powodom nie służy roszczenie o nakazanie opublikowania odpowiedzi na stwierdzenia zagrażające dobrom osobistym.

Zgodnie z art. 316 § 1 k.p.c., który ma odpowiednie zastosowanie w postępowaniu apelacyjnym (art. 391 § 1 k.p.c.), sąd drugiej instancji obowiązany jest - przy uwzględnieniu unormowań zawartych w art. 381 i 382 k.p.c. - brać pod uwagę zmiany w stanie faktycznym i prawnym sprawy, wpływające na treść orzeczenia (por. postanowienia Sądu Najwyższego z 10 listopada 1998 r., III CKN 259/98, OSNC 1999, Nr 4, poz. 82; z 29 lipca 1998 r., II CKN 748/97, niepubl., oraz wyroki Sądu Najwyższego z 10 października 2000 r., V CKN 108/00, niepubl.; z 30 lipca 2003 r., II CKN 414/01, niepubl.).

W niniejszej sprawie, po wydaniu wyroku przez Sąd pierwszej instancji, z dniem 14 czerwca 2012r. utracił moc art. 31 pkt 2 oraz art. 33 ust. 1 prawa prasowego w brzmieniu obowiązującym do tego dnia, a to na skutek wejścia w życie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 1 grudnia 2010 r., opublikowanego w Dz. U. nr 235 z tego roku, poz. 1551. Z tym dniem odpadła podstawa prawna żądanej przez powódkę ochrony prawnej, a późniejsza zmiana stanu prawnego nie przywróciła jej obowiązywania choćby w zmodyfikowanej postaci.

Ustawą z dnia 14 września 2012 r. o zmianie ustawy - Prawo prasowe

(Dz. U. z 2012 r., poz. 1136), która weszła w życie z dniem 2 listopada 2012 r. nie przywrócono instytucji odpowiedzi na stwierdzenia zagrażające dobrom osobistym, a jedynie przywrócono zmodyfikowaną postać sprostowania. W przepisie przejściowym (art. 2) tej ustawy, w ust. 1 pkt 2 przewidziano w związku z tym jedynie zachowanie roszczenia o sprostowanie, jeżeli takie roszczenie nie zostało uwzględnione w związku z utratą mocy obowiązującej dotychczasowego art. 31 prawa prasowego. A contrario, ustawodawca nie przewidział żadnej ochrony sądowej dla prawa wywodzonego z dotychczasowego art. 31 pkt 2 i art. 33 ust. 1 prawa prasowego, odnoszącego się do żądania zamieszczenia odpowiedzi na stwierdzenia zagrażające dobrom osobisty.

Sąd Apelacyjny nie dopatrył się natomiast podstaw do poszukiwania bytu takiego roszczenia na podstawie wykształconej w judykaturze instytucji ekspektatywy maksymalnie ukształtowanej (por. m.in. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 czerwca 2006 r., IV CSK 161/05, LEX nr 196945). Ta ostatnia bowiem, ściśle związana z przyznanymi przez ustawę roszczeniami majątkowymi, powstaje w sytuacji diametralnie odmiennej, niż ta związana z utratą mocy obowiązującej dotychczasowego art. 31 i art. 33 ust. 1 prawa prasowego. Mianowicie, te ostatnie przepisy zostały uznane za niezgodne z Konstytucją (i straciły moc obowiązującą z dniem 14 czerwca 2012 r.), gdy tymczasem wykształcenie wspomnianej instytucji nastąpiło wskutek przesądzenia przez Trybunał Konstytucyjny, że pozbawienie określonego kręgu podmiotów praw wcześniej przyznanym, narusza art. 2 Konstytucji. Innymi słowy, zostało wywiedzione z dorobku Trybunału Konstytucyjnego (m.in. uzasadnienia wyroku z dnia 24 października 2000 r., SK 7/00 (OTK 2000, nr 7, poz. 256), według którego zasada ochrony praw nabytych odnosi się także do ochrony ekspektatyw maksymalnie ukształtowanych, czyli takich, które spełniają, zasadnicze przesłanki ustawowe nabycia praw.

Powyższe warunki w sprawie nie wystąpiły.

Z tych względów, uznając, że powódki nie dysponują roszczeniem żądania zamieszczenia odpowiedzi na stwierdzenia zagrażające dobrom osobistym, na podstawie art. 385 § 1 k.p.c. Sąd Apelacyjny orzekł jak w sentencji.

O kosztach procesu w instancji odwoławczej Sąd orzekł na podstawie art. art. 108 § 1 k.p.c. w zw. z art. 391 k.p.c. i art. 98 k.p.c. – w stosunku do (...) S.A, natomiast w stosunku do (...) zastosowano art. 102 k.p.c. uznając, że niejednoznaczne unormowanie ustawodawcze w zakresie dotychczasowym roszczeń o nakazanie zamieszczenia odpowiedzi, czyniło sprawę w tej części precedensową.